

Tillgänglighetsanpassning i centrala Norrköping

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

L2009:7173, stadslager
Norrköpings stad
Norrköpings kommun
Östergötlands län
Östergötland

Marcus Asserstam

Tillgänglighetsanpassning i centrala Norrköping

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

L2009:7173, stadslager
Norrköpings stad
Norrköpings kommun
Östergötlands län
Östergötland

Marcus Asserstam

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2019

Samtliga foton av Marcus Asserstam om inget annat anges.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

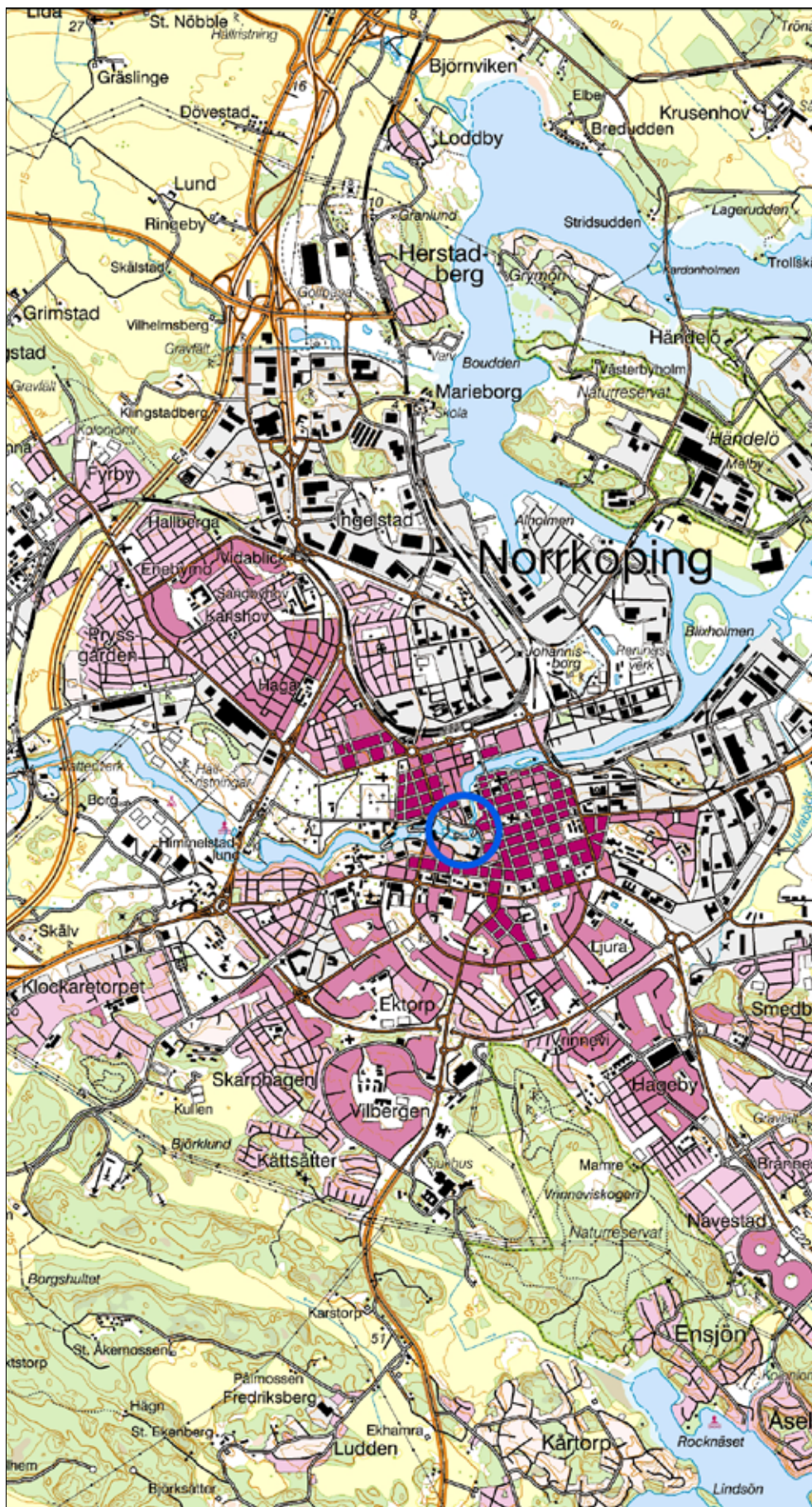
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande MS2012/02954.

ISBN 978-91-7453-830-4

Tryck: JustNu, Västerås 2019

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Syfte, metod och genomförande	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Tidigare undersökningar	6
Undersökningsresultat	7
Referenser	10
Litteratur	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11
Bilagor	12
Bilaga 1. Schakttabell	12

Figur 1. Undersökningsområdet markerat med en blå ring. Utdrag ur Terrängkartan Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Under perioden den 3 april–3 juli 2019 genomförde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning vid tre platser i centrala Norrköping – korsningarna Drottninggatan-Repslagaregatan och Gamla Rådstugugatan-Prästgatan samt Skvallertorget. Den arkeologiska undersökningen gjordes i samband med att Norrköpings kommun skulle tillgänglighetsanpassa dessa platser. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Inledning

Med anledning av att Norrköpings kommun skulle tillgänglighetsanpassa korsningarna Drottninggatan-Repslagaregatan och Gamla Rådstugugatan-Prästgatan samt Skvallertorget har Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. De berörda ytorna ligger inom fornlämningen L2009:7173, Norrköpings äldre stadslager. Arbetet genomfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län, och bekostades av Norrköpings kommun. Fältarbetet utfördes den 3 april–3 juli 2019 av Marcus Asserstam och Mattias Johansson. Projektledare var Marcus Asserstam som också har sammanställt denna rapport.

Syfte, metod och genomförande

Syftet med undersökningen var att i första hand tillse att fornlämning berördes i så liten omfattning som möjligt. Eventuella fornlämningar som framkom vid schaktningen skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning under arbetets gång.

Undersökningen delades upp i tre delområden:

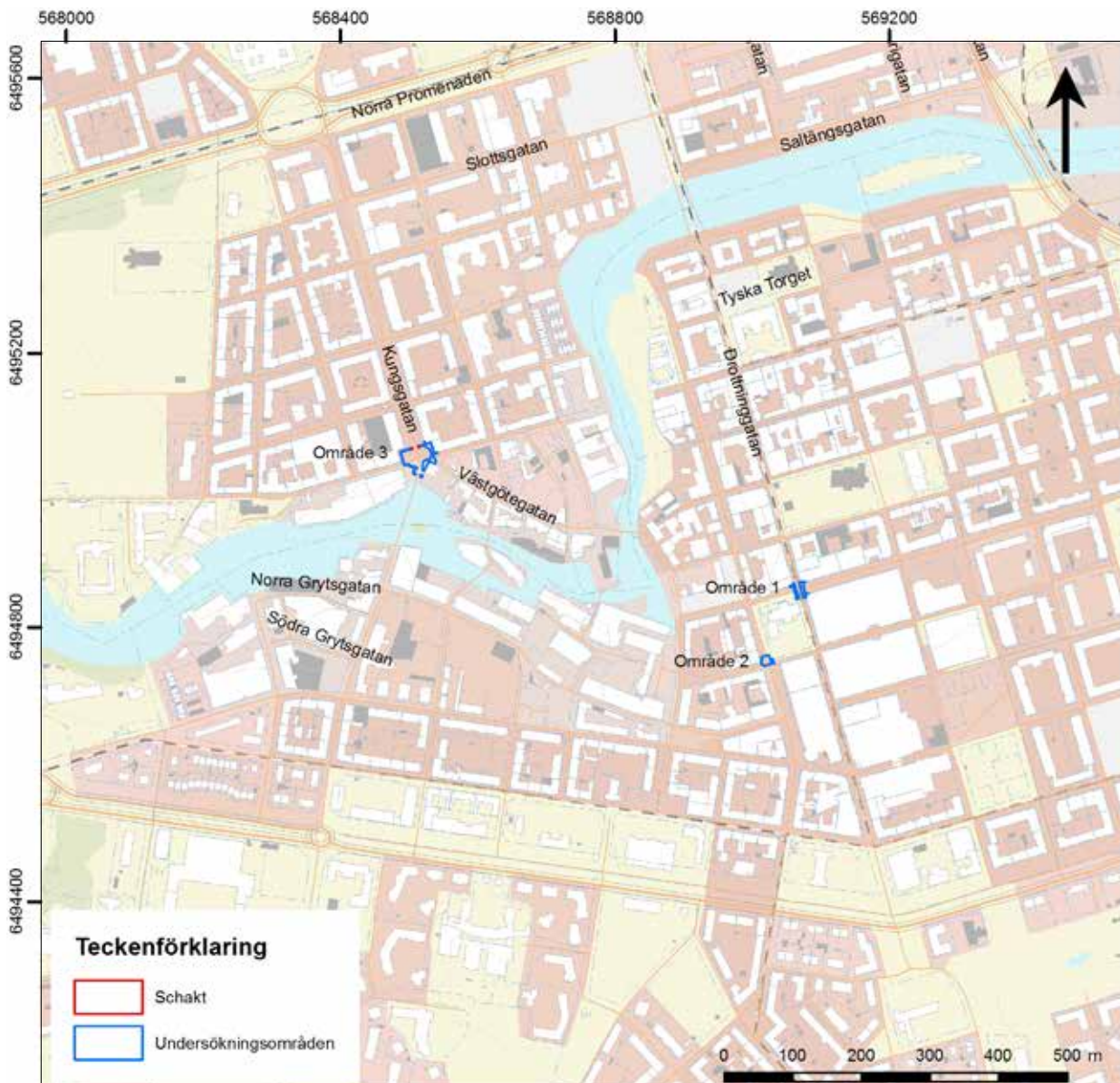
- 1) Drottninggatan-Repslagaregatan
- 2) Gamla Rådstugugatan-Prästgatan
- 3) Skvallertorget

Markingreppen i de aktuella områdena var mindre omfattande än vad som angivits i ansökan till Länsstyrelsen och innebar till största del att gammal marksten togs bort och ersattes av ny. Undantaget var två pollare som byttes vid Skvallertorget där markingreppen blev mer omfattande. Korta besök vid undersökningsområdena genomfördes löpande för att säkerställa att ingreppen begränsades till byte av marksten. Bytet av pollarna kom att schaktningsövervakas.

Schakten för pollarna mättes in med RTK-GPS och beskrevs i text (bilaga 1). Fotografier togs över arbetets fortskridande.

Topografi och fornlämningsmiljö

De tre aktuella platserna ligger alla centralt i Norrköping och inom fornlämning L2009:7173, Norrköpings äldre stadslager. Deras belägenhet kan delas in i två geografiska områden, där område 1 och 2 ligger i anslutning till Hörsalen och Hörsalsparken inom Gamla staden och där område 3 ligger inom Nordantill.

Figur 2. Schaktens lägen. Utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Tidigare undersökningar

Vid område 1 och 2, i anslutning till Hörsalsparken, har tidigare undersökningar i anslutning till kvarteret Lokatten påvisat att området är mycket skadat av tidigare ledningsnedläggningar och andra sentida nedgrävningar (Nordström 2012; Klange 2016; Hedvall 2017). Det går däremot inte att utesluta möjligheten till medeltida och tidigmoderna lämningar inom undersökningsområdena som berör korsningarna Drottninggatan-Repslagaregatan och Gamla Rådstugugatan-Prästgatan. Vid tidigare undersökningar har kyrk- och kyrkogårdslämningar från tidig medeltid och framåt påträffats på och i anslutning till Hörsalsparken och Hörsalen (Berger 2015). I närheten, mellan Strömmen och Hörsalen, har lämningar som sträcker sig tillbaka till tidigmedeltid påträffats vid bland annat kvarteret Paraden (Karlsson 2003) och Gamla torget (Lindeberg 2017).

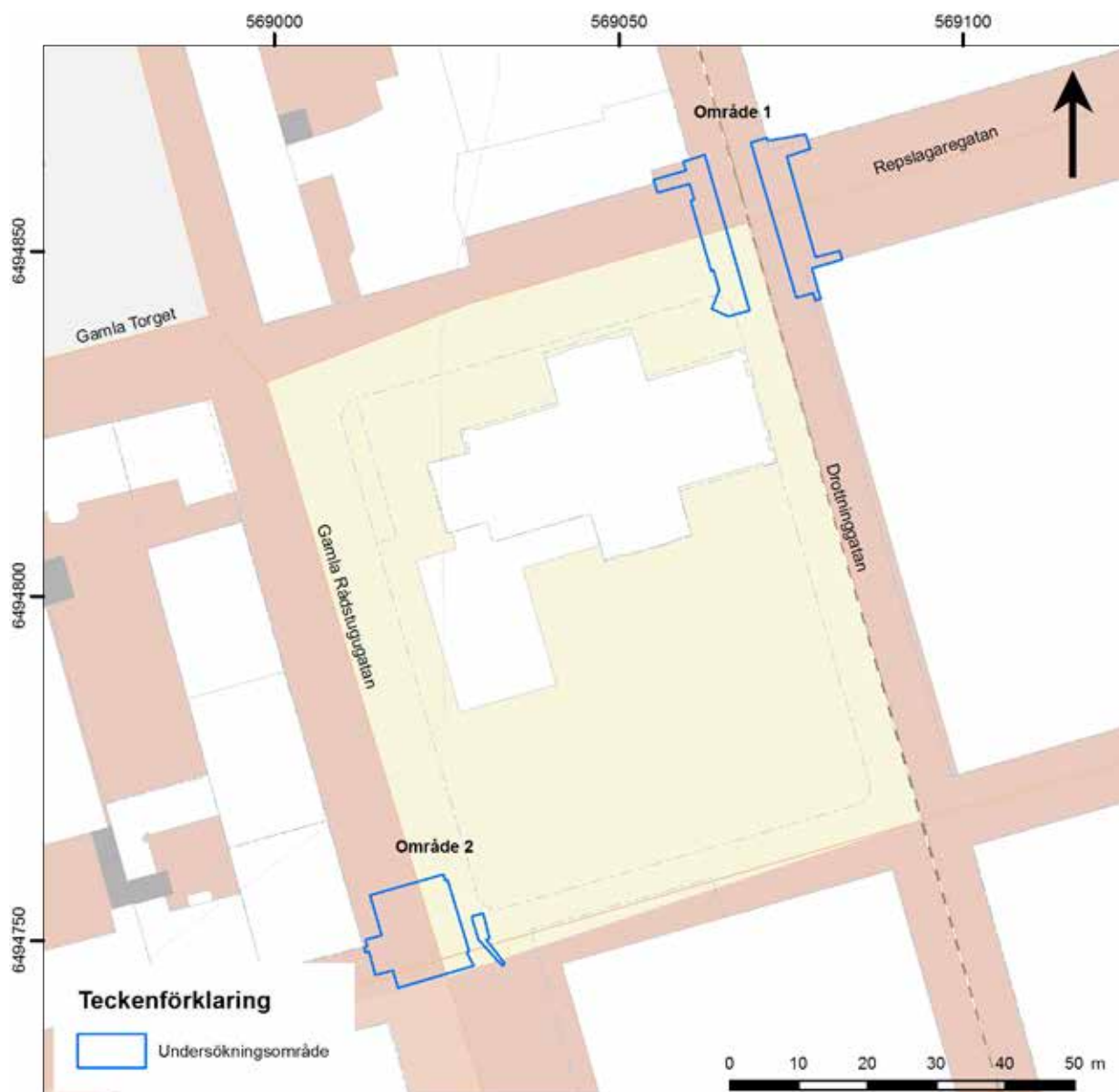
Provborrhningar inom fastigheterna Mjölaren 14 och 15, i direkt anslutning till område 3, har påvisat bevarade arkeologiska lämningar, möjligtvis rester efter en källare (Strandberg 2017). Inom kvarteret Mjölaren finns ett tidigkristet gravfält, men även förhistoriska härdar från bronsålder och bronsålder-äldre järnålder (Stibéus 2011; Jonsson m.fl. 2014). Inom fastigheterna Kapellhorvan 9 och 10 har Arkeologikonsult genom-

fört en förundersökning utan att något av arkeologiskt intresse hittades (Låås 2018). Vid Norrköpings fängelse har en förundersökning genomförts med anledning av planerad ombyggnation till bostäder. Förutom gravar från 1700–1800-tal kunde det även påvisas att en gropkeramisk boplats funnits i området (Stibéus & Ahlstrom Arcini 2016). Närheten till de förhistoriska lämningarna samt det tidigkristna gravfältet gör att det kan finnas arkeologiskt intressanta lämningar vid Skvallertorget.

Undersökningsresultat

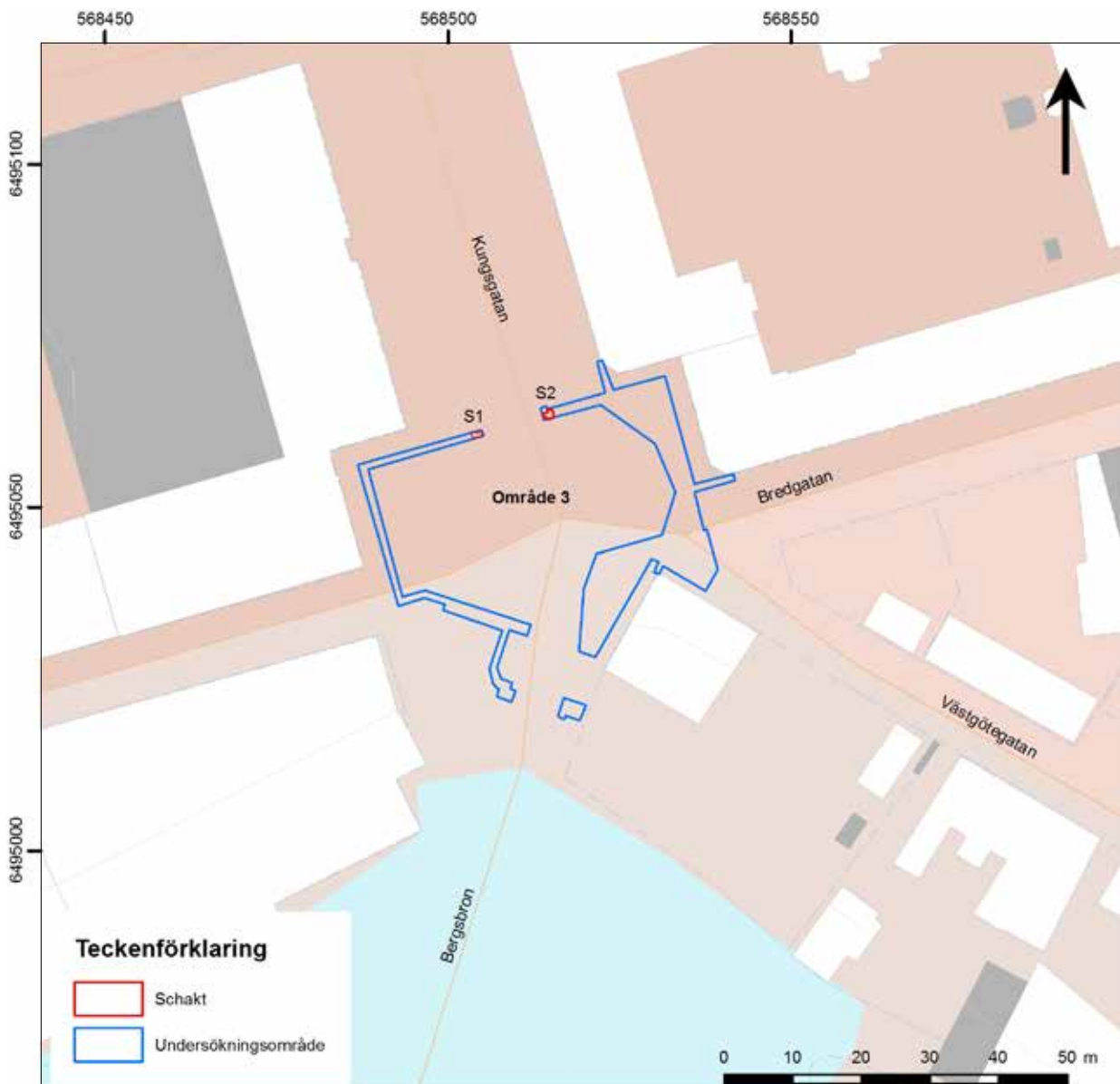
Undersökningsområde 1 är beläget nordöst om Hörsalen, i korsningen Drottninggatan-Repslagaregatan, strax ovanför en sluttning åt väster. Totalt berördes cirka 210 m². Arbetet berörde gatumark på båda sidor om Drottninggatan. Markingreppet begränsades till byte av marksten. Befintligt sättsandslager kom att användas. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Figur 3. Undersökningsområdena vid Drottninggatan-Repslagaregatan och Gamla Rådstugugatan-Prästgatan. Utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:1 000.

Figur 4. Östra delen av undersökningsområde 2 vid korsningen Gamla Rådstugugatan-Prästgatan. Foto från söder.

Figur 5. Undersökningsområde 3 vid Skvallertorget. Utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:1 000.

Undersökningsområde 2 är beläget i korsningen Gamla Rådstugugatan-Prästgatan, sydväst om Hörsalsparken nedanför ett mindre höjdparti i öster. Totalt berördes cirka 190 m². Även här begränsades markingreppen till byte av marksten, samt att asfalt skars bort för att lägga marksten. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Undersökningsområde 3 är beläget inom Skvallertorget på det höjdparti som löper längs med Motala ströms norra strand och berörde cirka 400 m². Till största del bestod markingreppen även här av att lyfta marksten och lägga ny på befintligt sättsandslager.

I den norra delen av torget kom dock två mindre schakt att grävas på djupet. Dessa avsåg fundament för två nya pollare.

Figur 6. Sydöstra delen av undersökningsområde 3. Foto från nordöst.

Figur 7. Schakt 2 vid Skvallertorget. Foto från sydväst av Mattias Johansson.

För schakt 1 upptogs totalt en yta om cirka 1,7×0,85 meter, inom vilken en fördjupning grävdes om cirka 0,85×0,8 meter, med ett djup av 0,7 meter. Under markstenen (0,1 meter) framkom ett 0,35 meter tjockt lager av homogen grå sand med småsten och grus, därunder 0,25 meter med mindre homogen sand innehållande sparsamt med småsten och grus. Både dessa lager bedöms vara sentida utfyllnadsmassor.

För schakt 2 upptogs totalt en yta om cirka 2,0×1,8 meter, inom vilken en fördjupning grävdes om 1,0×0,75 meter till ett djup av 0,6 meter. Under markstenen (0,1 meter) framkom 0,15 meter av homogen kompakt grå sand följt av 0,05 meter homogen kompakt brun sand. Därunder 0,1 meter av asfaltsbitar under vilken ett 0,2 meter tjockt lager av omrörd mörkbrun sand med småsten, grus och enstaka tegelskärivor framkom. Samtliga lager bedöms vara sentida.

Inget av antikvariskt intresse påträffades inom delområdet.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att markingreppen i stort var så pass ringa att inga lämningar framkom, bortsett då från de två mindre gropar som grävdes för pollare på Skvallertorget. Dessa gropar visade dock endast på moderna fyllnadsmassor. Inget av antikvariskt intresse har således kunnat påvisas inom projektet.

Referenser

Litteratur

- Berger, Å. 2015. *Under marken i Hörsalsparken*. Förundersökning av gravar och äldre murar inom kvarteret Landskyrkan 4. Arkeologikonsult rapport 2015:2610.
- Hedvall, R. 2017. *Vid Nya torget*. Arkeologisk förundersökning. Arkeologerna, Statens historiska museer. Rapport 2017:31.
- Jonsson, K., Larsson, E., Ohlsson, A., Kjellberg, A., Dimc, N. & Johansson, M. 2014. *Kvarteret Mjölaren i Norrköping. Gravvar, bebyggelse och verksamheter från bronsålder till 1700-tal*. Arkeologisk slutundersökning. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2014:42.
- Karlsson, P. 2003. *Välbevarad medel- och stormaktstid i kvarteret Paraden*. Arkeologisk förundersökning. UV Öst rapport 2003:52.
- Klange, J. 2017. *PM angående arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom RAÄ 96:1, fastigheten Lokatten 14, Sankt Johannes socken, Norrköpings kommun, Östergötland*. PM från Arkeologikonsult 2016:3026.
- Lindeberg, M. 2017. *Spår efter det äldsta Norrköping. Kulturlager från medeltid och tidigmodern tid på Gamla torget*. Arkeologisk förundersökning. Arkeologikonsult rapport 2017:3023.
- Låås, J. 2018. *Kapellhorvan*. Arkeologisk förundersökning. Arkeologikonsult rapport 2018:3118.
- Nordström, A. 2012. *Schaktningsövervakning i kv Duvan*. UV rapport 2012:189.
- Stibéus, M. 2011. *Tidigmedeltida gravar och tidigmodern bebyggelse*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ UV rapport 2011:86.
- Stibéus, M. & Ahlström Arcini, C. 2016. *Begravningsplatserna vid Norrköpings fängelse. Gravvar från slutet av 1700-tal och 1800-tal*. Arkeologisk förundersökning. Arkeologerna rapport 2016:26.
- Strandberg, C. 2017. *Provtagnings i Mjölaren 14 och 15*. Arkeologisk kontroll. Stiftelsen Kulturmiljövård PM 2017.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM18054
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-13757-17, 2018-04-12
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
<i>Undersökningsperiod:</i>	3 april–3 juli 2019
<i>Personal:</i>	Marcus Asserstam (projektledare) Mattias Johansson
<i>Landskap:</i>	Östergötland
<i>Län:</i>	Östergötland
<i>Kommun:</i>	Norrköping
<i>Socken:</i>	Norrköping
<i>Fastighet:</i>	–
<i>Fornlämning:</i>	L2009:7173, stadslager
<i>Ekonomisk karta:</i>	64F 9GN Norrköping
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6494855/Y569069 (Drottningatan-Repslagaregatan) X6494750/Y569025 (Gamla Rådstugugatan-Prästgatan) X6495047/Y568513 (Skvallertorget)
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmättningsmetod:</i>	RTK-GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga dokumentationshandlingar utöver denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Längd×bredd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Topografiskt läge	Beskrivning	Anläggningar
1	1,7×0,85	0,7	1,1	Schakt i stenlagd torgyta	Schakt för pollare. Fördjupning grävdes inom 0,85×0,8 m. I schaktet endast moderna fyllnadsmassor.	–
2	2,0×1,8	0,6	1,5	Schakt i stenlagd torgyta	Schakt för pollare. Fördjupning grävdes inom 1,0×0,75 m. I schaktet endast moderna fyllnadsmassor.	–